

ÅLENS GÅTFULLA EVANGELIUM

Den europeiska ålen har det latinska namnet *anguilla anguilla*. Orden ligger väl i munnen och efter några uttal så kan läsaren ta till sig detta namn. Så är det för det mesta med de latinska benämningarna alltifrån Linné och framåt.

Ordet evangelium betyder ett glatt budskap dvs. att livet i kristen mening innerhåller tron om uppståndelse och evigt liv. Detta gäller även för ålen enligt författaren Patrik Svensson, som nu har skrivit en omtumlande bok, som innehåller både yta och djup. Ytan kan närmare bestämmas då far eller pappan finns till hands för att fiska ål under olika omständigheter. Det finns i familjen en tradition och en kunskap som gäller ålen, dess vandringar och förekomst.

Ålfiske och asfaltläggning.

Men överraskande nog är det inte i en personlig fiskarfamilj på västkusten, som författaren vill beskriva. Snarare en begränsad arbetarfamilj, där fadern är asfaltläggare och står hela sommardagarna i rök och damm, solbränd och med en kraftfull energi som gör honom till en uppmärksam och omtyckt personen. Sonen - i detta fall Patrik - finns vid sidan och blir en godtrogen skugga till pappan och till den fritidssysselsättning som kan rymmas inom ålafisket.

Hur som helst. Det är en bred bok som författaren Svensson har skrivit. Den sveper över en rad kunskapsområden, där man skulle kunna tro att just ålen inte hör hemma. Men så är det genom det ca 250 sidorna. Här varvas med olika kapitel; det ena som innehåller den personliga erfarenheter av fadern med sin ål och den andra de mer filosofiska, teologiska och litterära referenserna, där ordet och företeelsen "ålafeske" kan förekomma. Denna sammanfogning gör att boken känns lätt att läsa.

De fyra stadierna.

Efter att ha följt pappan en höstkväll i mörker för att söka den önskade ålen kan det vara naturligt att bryta av med ett rent naturvetenskapligt betraktande. Ty så är det. I aderton välskrivna kapitel med varierande längd får läsaren följa personliga och kunskapsinriktade utläggningar. Det börjar med ett informativt inledande kapitel om själva ålen, dess namn, larvstadium, kropp: från det millimeterstora larvstadiet (pilträdslöv) till de olika stadierna av ål - glasål, gulål och blankål.

Iliaden och Akilles.

I detta tidiga skede kan man bara ana att det finns något som heter Sargassohavet och är mycket betydelsefullt för ålens fortbestånd. Redan nu går Svensson över till den grekiska naturvetenskapen och självfallet Aristoteles och hans övergripande *Historia animalium*. Inte oväntat finns ålen med här liksom den kan noteras i Iliaden, då Akilles i sin vrede ha mördat Asteropaios och lämnat honom vid floden. Där kan nämligen ses i vattenbrynet ett vimmel av fiskar och ålar kring liket. Med andra ord - det finns ål som uppehåller sig vid lik, bråd död och mörka, blodiga vatten.

Ja, ålen är seg och överraskande. Den anpassar sig och spelar människan spratt och sprider, om inte skräck, så en påtaglig känsla av oåtkomlighet. Pappa stirrar ålen i ögonen och hans tycks se in i "mörka oklara vatten".

Freud och testiklar.

Plötsligt befinner sig Sigmund Freud på banan och inte minst i staden Trieste vid Adriatiska havet. Här sitter han som 19-åring och skär upp ålar för att se om de har testiklar. Han letar och letar. Till slut kommer han fram till något som kan vara köns mogna blankålar hämtade från Messinasundet på Sicilien.

Så sker några sammanblandningar och typiska sexfixerade Freud-neuroser, där penisavund blandas med testikelsaknad. Ålens vandringar i litteraturen är mångkulturellt förgrenade.

Dansken Johannes Schmidt får stort utrymme då det gäller att söka efter vägen. till Sargassohavet - denna mytiska plats - omgiven av de olika havsströmmarnas begränsningar och styrka. Ålens plats för befruktning och förökning; främmande och sagolikt beskriven och definierad. Kanske är det som det framkommer på s. 83 i boken:

Sargassohavet är världens ände, men också alltings början. Det är ju det som är den stora uppenbarelsen. Även de gulbleka ålar jag och pappa drog upp ur ån under sena augustinätter hade alla en gång varit pilträslöv som drivit sexhundra eller sjuhundra mil från en främmande och sagoliknande plats långt bortom allt jag kunde föreställa mig. När jag höll dem i handen och försökte se dem i ögonen kom jag nära något som överskred den kända världens gränser. Det är så ålfrågan drabbar en. Ålens gåtfullhet blir ett eko av de frågor alla människor har inom sig: Vem är jag? Var kommer jag ifrån? Var är jag på väg?

Rachel Carson, marinbiolog.

Författaren tar upp Fritiof Nilsson Piraten, han hamnar hos ETA Hoffmann, för att komma fram till marinbiologen med det stora namnet: Rachel Carson. Miljöikonen R. Carson får en djupgående presentation och belysning vad gäller hennes olika böcker, framförallt *Tyst vår*, som kom 1962. I kapitlet *Livet under ytan* finns inte bara det naturvetenskapiga, utan även det bibliska.

I ålens hemliga djup och smått metafysiska verklighet lever ålen i det mörka och svårtolkade. Ålen stiger ner i de nedersta djupen för att åter komma upp till ytan. Som om den genomgick ett dop, där det gudomliga skeendet går in i det eviga. För sådan är ålen. Den är teologisk. Den är Jesus, Guds son, som blir länken mellan det gudomliga och mänskliga.

Filosofier i tiden.

Men så bygger författaren vidare och drar in både Descartes, Linné och Darwin i ålens möte av tolkning och erfarenhet. Inte minst filosofen Thomas Nagel ges stort utrymme. Men så åter till det privata; det handlar om att lägga en ryssja och tillsamman med sin far närma sig det under som heter ål i alla dess former och resor.

I bokens mitt når läsaren fram till det hägrande Sargassohavet. Ty ålen måste dit för att fortplanta sig var den nu kan befinna sig i en liten bäck i Halland eller i en fåra i Litauen eller Irland, England. Genom de olika vindarna världen över drives ålen till Sargasso, framför allt med Golfströmmen, men även kanske tydligare genom de övriga fyra kraftfulla strömningarna som dra bort mot Amerikas kust.

Kanske är det likt hundens starka luktförmåga, som ålen på liknande sätt genom doft drar åt samma håll. Söker de platser där fortplantning sker i största hemlighet. I alla dessa händelser finns självklart den djupa oron av att ålen dör ifrån oss. Den finns knappast längre. Den har under år gått igenom de fem stadier av döende, som författaren klar redovisar.

Miljögifternas påverkan på ett 40 miljoner års långt förhållande av liv och fortplantning, som nu är vid vägs ände. Ålen blir som dronten på Mauritius eller sjökon i Berings land. De finns där som rester och passerat liv.

Sagornas eller verklighetens Sargassohav.

Sista kapitlet i boken har självfallet namnet: Sargassohavet. Det är här som författaren gör en sammanfattning av sitt eget liv tillsammans med fader och moder. Den personliga asfaltläggaren skäms inte för sin doft; ej heller sonen med sin kunskap och sitt universitet. Klasskillnaden blir dock tydlig. Ålen blir en klasstillhörighet. Den finns inte längre, liksom den sanna arbetarklassen inte finns. Den har lämnat sitt mörker, för att ha övergått i något annat. Den har förvandlats liksom vi andra.

Och när pappan somnar in sitter sjuksköterskan och tar pulsen. Hon nickade stilla. Och jag såg på henne. Pappa har lämnat livet. Sista avsnittet framstår som en intim närhet till person och liv.

När själaringningen från kyrkan hörs är det som en röst från den andra sidan. Det var här dagmaskarna grävdes ut jorden. Det är här som ålen slingrar sig "upp ur mörkret." Till slut heter:

En stund satt jag kvar på knä vid sjökanten. Det var alldeles tyst och sjön låg blank, solen glänste som ett vitt sken på vattenytan och allt där under doldes som bakom en spegel. Det var en hemlighet vad som gömdes där under, men denna hemlighet var nu också min.

Hans-Evert Renérius

Bok: Patrik Svensson. Ålevangeliet. Berättelsen om världens mest gåtfulla fisk. s. 280